

Соња С. Леро Максимовић¹
Универзитет у Бањој Луци
Филолошки факултет

БАТРАХОЛОШКО-ХЕРПЕТОЛОШКИ РЕЧНИК СРПСКОГА ЈЕЗИКА: ЗНАЧАЈАН ПРИЛОГ СРПСКОЈ ЛЕКСИКОГРАФИЈИ

Дејан Милорадов, Ивана Ђелић, Катарина Сунајко, Растко Ајтић, Имре Кризманић (2019), *Батраходолошко-херпетолошки речник српскога језика*, Нови Сад: Матица српска.

Након што је 2016. године, у издању Одељења за књижевност и језик Матице српске, објављен *Орнитолошки речник*, заједнички пројекат који потписују аутори Д. Милорадов, В. Павковић, С. Пузовић и Ј. Рашајски, настављен је рад на пројекту *Терминологски речници* Матице српске, што је довело до објављивања још једног рјечника – овај пут *Батраходолошко-херпетолошког речника српскога језика*. Групу аутора која је радила на осмишљавању и изради ове публикације, којој је основни циљ приказ што цијеловитијег репертоара народних и научних назива водоземаца и гмизаваца (забиљежених у различитим објављеним, али и неким необјављеним изворима), чине Дејан Милорадов, Ивана Ђелић, Катарина Сунајко, Растко Ајтић и Имре Кризманић.

Као што је то случај с *Орнитолошким речником*, и *Батраходолошко-херпетолошки речник* настаје на темељима двију различитих области: лингвистике и зоологије, прецизније – лексикографије, с једне стране, те херпетологије и батраходологије, с друге. Кад је ријеч о зоолошкој страни, битно је напоменути то да су аутори одлучили да у једној публикацији обједине и називе водоземаца и називе гмизаваца, иако је ријеч о засебним класама животиња, јер се и једна и друга класа раније проучавала у оквиру једне научне дисциплине – херпетологије. Структура овог рјечника још је једна сличност с *Орнитолошким речником*, као и само ослањање на *Ботанички речник* Драгутина Симовића из 1959. године, па тако ову публикацију чини осам основних дијелова: *Увод*,

Извори, Речник, Именски регистар српских назива водоземаца и гмизаваца, Документациони регистар, Регистар латинских синонима, Додатак те Прилози.

У уводном тексту, аутори приказују историјат систематског проучавања народних назива водоземаца и гмизаваца те њиховог лексичког нормирања код нас, наглашавајући да се овим типом изучавања бавило прилично мало истраживача. Истиче се рад Мирослава Хирца и његова зоолошка збирка *Рјечник народних зоолошких назива*, као и књига *Фауна репатих водоземаца Србије* Г. Џукића, Т. Д. Вуков и М. Калезића, али помињу се и најбитнији наслови који чине корпус историјских рјечника у којима се могу пронаћи информације о називима водоземаца и гмизаваца, уз напомену да је корпус овог рјечника синхроно одређен, тј. да није базиран на питању историјског развоја батрахонима и херпетонима, већ да је усмјерен на лексичку грађу од вуковске епохе па до савременог доба. Такође, аутори скрећу пажњу на изворе које су користили при скупљању грађе за рјечник, наводећи да ту спадају уџбеници биологије и зоологије из 19. и 20. вијека, различите батрахолошко-херпетолошке студије и монографије, рјечници књижевног језика, дијалекатски рјечници, описи локалних говора, расправе и прилози из народне зоонимије, али и лексички материјал прикупљен током теренских истраживања. Из оваквог пописа извора да се закључити да инвентар рјечника чине називи који потичу из разноврсних лексичких слојева. Уводни дио садржи и приказ основних одлика сваког од саставних дијелова овог рјечника: пописа извора, рјечничког дијела, различитих регистара, додатака и прилога.

Рјечнички дио долази након азбучно распоређеног пописа извора и списка пунктова и информатора. У њему су садржани називи укупно 73 врсте водоземаца и гмизаваца. Називи родова дати су абecedно, а испред тих назива стоје ознаке које указују на то да ли је ријеч о латинском називу рода из класе водоземаца (*Amphibia*) или из класе гмизаваца (*Reptilia*). Након латинских назива врсте, у загради се дају и синоними који су се употребљавали у зоологији, а након тога приказани су и српски називи водоземаца и гмизаваца, азбучно распоређени, при чему су најфреквентнији називи истакнути исписивањем масним словима, а мање фреквентни називи исписани су курзивом. Уз називе, наводе се и скраћенице које упућују на најстарији извор у којем је тај батрахоним или херпетоним забиљежен. У самом писању назива, у неким случајевима, сачуване су одређене дијалекатске специфичности, док су се у другим називима усаглашавали с нормом савременог српског језика и актуелним правописним правилима и смјерницама. Уз називе, дају се и напомене које указују на могуће штампарске грешке, погрешке у транскрипцији или грешке информатора (нпр.

као у случају назива *мађаром*, за који стоји напомена да би вјероватно требало да буде *мађарон*; код назива *црнокруп*, уз који стоји напомена да би вјероватно требало да буде *црнокруг*; или код назива *брзрепуља*, гдје стоји напомена да је очита грешка и да треба да стоји *безрепуља*), препоруке у вези с употребом одређених батрахонима и херпетонима или на нејасноће неког другог типа.

Након рјечничког дијела, долазе три регистра. На првом мјесту, ту је *Именски регистар српских назива водоземаца и гмизаваца*, азбучно распоређен, који упућује на латинске називе врста, затим слиједи *Документациони регистар*, у којем су садржане скраћенице извора у којима се употребљавају дати батрахонима и херпетонима, а на трећем мјесту налази се *Регистар латинских синонима*.

Послије регистара долази *Додатак*, у виду представљања општих назива водоземаца и гмизаваца (општи називи за гуштера, жабу, змију, корњачу, жабљу ларву с репом, мужјака жабе, неотровну змију, као и гуштере, жабе, змије и корњаче непознатих врста). *Прилоге*, који долазе након *Додатка*, чине цртежи свих обрађених врста, а на самом крају даје се и карта штокавског нарјечја, начињена према дијалектолошкој карти Павла Ивића.

Обраћање пажње на детаље, тежња ка прецизности, укључивање бројних врло корисних напомена, упућивање на потенцијалне или очите грешке, систематичност, прегледност и исцрпност само су неке од одлика које карактеришу и прву и другу књигу објављену у оквиру пројекта *Терминолошки речници*, тј. и *Орнитолошки речник* из 2016. године и *Батрахолошко-херпетолошки речник* из 2019. године. *Батрахолошко-херпетолошки речник српскога језика*, који освјетљава питања дистрибуције, фреквентности, али и нормативне употребе српских батрахонима и херпетонима, представља публикацију која је битна и за развој српске батрахологије и херпетологије и за развој српске лексикографије и која може бити корисна истраживачима различитих профила – као извор материјала, али и као узор неким другим истраживањима овог типа.